

Буряченко Андрій,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів імені Віктора Федосова,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

РЕІНТЕГРАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЯК ФАКТОР МАЙБУТНІХ ПЕРСПЕКТИВ ЗРОСТАННЯ

Світовий банкінг переживає глибокі зміни після глобальної фінансової кризи (2007-2009 рр.), кризи Covid-19 та війни в Україні. Російське вторгнення в Україну та санкції, що послідували за цим, вже вплинули на фінансових посередників, фірми та ринки, в тому числі банківські системи національних економік. Хоча Європа несе вищий ризик, ніж інші регіони, через свою близькість, залежність в енергетичних потребах і незначний вплив деяких банків та інших фінансових установ на російські фінансові активи та ринки, але війна також породжує ширші занепокоєння далеко за межами Європи. Надзвичайна волатильність на сировинних ринках призвела до хвильових ефектів на світових ринках і фінансових посередників, які часто посилюються низькою ліквідністю, що призводить до зростання занепокоєння банківських установ щодо ризику. Ці фактори можуть діяти як підсилювачі удару і, в деяких випадках, призводити до серйозних збоїв у секторі глобального банкінгу.

Варто зазначити, що кризи ХХІ сторіччя призвели до значного знецінення балансу банківських установ, особливо для багатьох банків у розвинених країнах. Вони також призвели до шквалу нових правил, посилення нагляду, а також до того, що деяким банкам довелося сплачувати великі штрафи за минулі правопорушення. І, певною мірою, кризи загострили ринкову дисципліну і змусили інвесторів і кредиторів більш насторожено ставитися до діяльності банків, включаючи їх міжнародні операції. Разом з цим ці події змусили банки залучати новий капітал; делевериджувати свої баланси, в тому числі міжнародні; а також скоротити структуру витрат за рахунок скорочення діяльності, персоналу та коригування компенсацій. Інші, фактори впливу, такі як інновації у сфері надання фінансових послуг, стимульовані прогресом за допомогою цифрових засобів, створюють додатковий тиск на існуючі фінансові установи. Крім того, спостерігаються тенденції до зростання значення транзитивних країн та країн, що розвиваються, у світовій економіці в цілому і у фінансовій сфері зокрема, в тому числі за рахунок збільшення транскордонних банківських потоків і прямої присутності іноземних банків.

У міру того, як ці зміни продовжують розгортатися, а інститути пристосовуватися, вони впливають на структуру та організацію як глобальної банківської справи загалом, так і архітектуру національних банківських систем зокрема. У свою чергу, вони мають наслідки для переваг і ризиків, які міжнародний банкінг приносить фінансовим системам та економіці. Таким чином, це слушний час, щоб підбити підсумки того, що змінилося у банківському секторі національної економіки з часів незалежності до глобальної кризи 2007-

2009 років, що було знайдено в нещодавній літературі щодо переваг та ризиків глобальної банківської діяльності після 2009 року, і які події, що відбуваються, викликають можливі зміни у регулюванні, нагляді та інших політиках, щоб забезпечити найкращий баланс між вигодами та ризиками, беручи до уваги також особливості та обставини, в яких країна знаходиться сьогодні. Саме це і має на меті другий підрозділ першого розділу нашого дослідження.

Після нещодавніх (великої фінансової та Covid-19) та існуючої кризи, пов'язаної із військовими подіями, транскордонні потоки капіталу значно скоротилися, а банки в багатьох розвинених країнах, як відмічалось в першому підрозділі, скорочують свою діяльність. У той же час банки з транзитивних країн та країн, що розвиваються, продовжують розширюватися за кордон, а банківська діяльність стала більш регіональною. Наукові дослідження [1; 2] підкреслюють, що довгострокові боргові потоки менш волатильні, і що іноземні банки з більшою присутністю, більшим внутрішнім фінансуванням і тіснішими відносинами, надають більше фінансування та краще розподіляють ризики.

При цьому, як слушно зазначають закордонні дослідники [3], у некризові роки банківські потоки добре пояснюються загальним глобальним фактором, але під час кризи на потоки впливають своєрідні шоки попиту в країнах-позичальниках і шоки пропозиції в банках-кредиторах. Тобто важливість спільної складової змінюється з часом, а тому стандартні економетричні моделі ламаються під час криз. До того ж, світові науковці, аналізуючи швидко фінансову інтеграцію до світової фінансової кризи 2007-2009 років, а також наступний етап фінансової фрагментації та скорочення банківського боргу, відмітили, що присутність іноземних банків мала більш ніж у чотири рази сильніший ефект зростання під час кризи, ніж у звичайні часи, при чому ефекти зростання сильніші в часи скорочення боргових зобов'язань вітчизняних банків [4]. У світлі цих результатів ми дійшли висновку, що реінтеграція європейського банківського сектору є важливим будівельним блоком майбутніх перспектив зростання в Європейському Союзі. Незважаючи на те, що поточні зміни у світовому банківському секторі впливають на його загальні переваги, кризи також виявили потребу в послідовній структурі для нагляду та врегулювання діяльності глобально активних банків, важливою моделлю якої є Європейський банківський союз, який, безумовно, є вектором, куди прямує вітчизняна банківська система, про що йтиметься в наступних підрозділах роботи.

Багато провідних економістів у Сполучених Штатах (і в інших країнах) вітали сплеск транскордонної банківської активності в першій декаді XXI століття. Вони назвали три ключові переваги зростаючої присутності глобальних банків у перехідних економіках, в тому числі в Україні (рис.1.4). По-перше, місцеві філії та дочірні компанії могли використовувати внутрішні ринки капіталу материнських банків, тим самим збільшуючи обсяг кредитних коштів в економіці, пропонуючи «підвищити рівень фізичних інвестицій та зростання країни-реципієнта» [5, с. 17].

По-друге, на додаток до можливості залучати значно більший пул заощаджень для фінансування інвестицій, «іноземні банки часто впроваджували передові технології кредитування та маркетингові ноу-хау», що призводять до

позитивних побічних ефектів, оскільки вітчизняні банки набувають та наслідують імпортні технології та методи управління [6, с. 273]. Нарешті, ряд вчених і практиків навели докази того, що дочірні компанії іноземних банків були більш стійкими в періоди турбулентності на фінансових ринках, ніж вітчизняні банки, оскільки банки з іноземним капіталом могли звертатися до своїх материнських установ.

Зазначимо, що реінтеграція банківського сектору передбачає не лише усунення адміністративних та регуляторних бар'єрів між фінансовими інституціями різних країн-членів, а й активне поглиблення фінансової конвергенції, гармонізацію банківського нагляду та спільне управління ризиками. Такі процеси є критично важливими для створення потужного, стійкого і здатного до протидії кризам фінансового середовища, що у свою чергу виступає каталізатором економічного зростання.

У цьому контексті, реінтеграція європейського банківського сектору повинна розглядатися не як вузькопрофільна банківська реформа, а як стратегічна умова довготривалої фінансової стабільності, інноваційного розвитку, посилення транснаціонального інвестування та формування справді єдиного європейського ринку капіталу.

Список використаних джерел

1. Циганов С. А., Сизоненко В. А., Циганова Н. В. Вплив глобалізації на регулювання банківських систем. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2018. Т. 23, вип. 8. С. 22–29.
2. Чуб О. О. Банки в глобальній економіці : монографія. К.: КНЕУ, 2009. 340 с.
3. Amity, M., McGuire, P. and Weinstein, D.E. International Bank Flows and the Global Financial Cycle. *IMF Economic Review*. 2019. Vol. 67. P. 61–108. URL: <https://doi.org/10.1057/s41308-018-0072-6>.
4. Schnabel, I., Seckinger, Ch. Foreign banks, financial crises and economic growth in Europe. *Journal of International Money and Finance*. 2019. Vol. 95. P. 70-94. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2019.02.004>.
5. Dekle, R., & Lee, M. Do foreign banks cut their lending more than the domestic banks in a financial crisis? *Journal of International Money and Finance*. 2015. Vol. 50. P. 16–32.
6. 102. De Haas, R. The dark and the bright side of global banking: a (somewhat) cautionary tale from emerging Europe. *Comparative Economic Studies*. 2014. Vol. 56. P. 272–282.